

УДК 811.161.2'373'24

РОЗМОВНА ЛЕКСИКА В УКРАЇНСЬКОМОВНИХ БЛОГАХ

Стовбур Л.М., к. філол. н., доцент,
Денисенко М. С., студент

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

ukrainska-mova-mova@ya.ru

Статтю присвячено лексико-семантичному аналізу розмовної лексики сучасних блогів, написаних українською мовою. Визначається, що мова інтернет-щоденників є письмовою фіксацією усної розмовно-побутової мови блогерів, тому до текстів блогів активно входить розмовна лексика. В інформаційному просторі блогосфери розглядаються особливості функціонування розмовних елементів, які є стилістичним засобом емоційної та смислової виразності тексту.

Ключові слова: блог, блогосфера, інтернет-щоденник, просторіччя, розмовна лексика.

РАЗГОВОРНАЯ ЛЕКСИКА В УКРАИНСКОЯЗЫЧНЫХ БЛОГАХ

Стовбур Л.Н., Денисенко М.С.

Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина

ukrainska-mova-mova@ya.ru

Статья посвящена лексико-семантическому анализу разговорной лексики современных блогов, которые написаны на украинском языке. Определяется, что язык интернет-дневников является письменной фиксацией устной разговорно-бытовой речи блогеров, поэтому в тексты блогов активно входит разговорная лексика. В информационном пространстве блогосферы рассматриваются особенности функционирования разговорных элементов, которые являются стилистическим средством эмоциональной и смысловой выразительности текста.

Ключевые слова: блог, блогосфера, интернет-дневник, просторечие, разговорная лексика.

COLLOQUIALISMS IN UKRAINIAN-SPEAKING BLOGS

Stovbur L.M., Denysenko M. S.

Zaporizhzhya National University, Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine

ukrainska-mova-mova@ya.ru

The article is dedicated to the lexical-semantic analysis of spoken language of current blogs, written in Ukrainian. It is marked that the norms of Internet-communities(including blogs) are variable and functionally dynamic. They substantially differ from literary norms. It is defined that the language of web-diaries is the written fixation of spoken conversational blogger's language. That's why the colloquialisms actively included into the texts of soft-blogs. There is the reflection of linguocultural changes of modern society in the blogosphere. The elements of conversational language of web-blogs refer to uncodified, non-normative linguistic facts of contemporary reality. Learning on research by S. Bybyk, the emotional-evaluative, expressive vocabulary is defined as the primary element of speaking vocabulary in language space of blogosphere. It is noted that a presence of colloquial variants of neutral lexical units is the widespread phenomenon of web-diaries today. Colloquialisms, which mainly operate in violation of the rules of spelling and orthoepic, phraseological units with conversionalle xemes, dialectisms, authorial occasionalisms, linguistic game are examined particularly in this article. It was defined that emoticons, or "smiles", which perform the basic duty of indemnification of elements of paralingual communication in colloquial discourse, actively operate in the blogosphere space. It was found out that for a blogger it is important not to pass the detailed content but to convey its general character. It is aimed for quick and approximate understanding of content as authors are looking for new means of linguistic design in order to achieve popularity. The features of operating of conversational elements which are the stylistic means of emotional and semantic expressivity of text are studied in the information space of the blogosphere.

Key words: blog, blogosphere, web-diary, colloquialism, conversational vocabulary.

Суспільство в сучасному світі дедалі більше залежить від безмежного інформаційного простору, у якому на особливу увагу заслуговують блоги – самостійні утворення, що ґрунтуються на принципах написання традиційного паперового щоденника.

Починаючи з 1999 р., блогосфера (сукупність інтернет-щоденників) розвивалася вкрай швидкими темпами. Цей процес супроводжувався великим визнанням з боку науки і ЗМІ,

виражався в багаточисельних статтях і дослідженнях, де блоги розглядалися як нове комунікативне середовище, інноваційний інформаційний простір, джерело новин, специфічний жанр, як засіб висловлення громадської думки.

Інтерес до лінгвістичного вивчення інтернет-щоденників зростає швидкими темпами, значний вклад у розробку цієї проблеми здійснили вітчизняні філологи О. Алексєєв, О. Горошко, С. Заборовська, Н. Рогачова, а також зарубіжні – Р. Блад, Д. Крістал, С. Херрінг, Р. Кайзер, С. Кришнамурті, Б. Шелл, К. Мартін та ін. Дослідження міжособистісної комунікації на матеріалі блогів у східнослов'янському мовознавстві почала М. Сидорова, лінгвокультурологічному та когнітивно-прагматичному аспектам присвятила свою працю Л. Компанцева. А. Досенко зосередила увагу на вивченні блогів людей, які живуть із ВІЛ/СНІД. Але практично недослідженою є лексико-семантична система мови інтернет-щоденників, що є сферою активних лінгвістичних процесів. Саме в лексиці набувають свого відображення ті мовнокультурні трансформації, які відбуваються в суспільному житті. Особливо бурхливо лексичні інновації розвиваються в мові блогів, автори яких шукають нові засоби мовного оформлення для досягнення популярності.

В Інтернет-комунікації формуються власні критерії нормотворчості. Проблема впливу глобальної мережі на літературну мову, її норми та коди активно досліджується лінгвістами (М. Бергельсон, Л. Иванов, П. Кондрашов, А. Пічкур, М. Трещева, Ф. Смирнов, Г. Трохимова). Норми, що складаються в Інтернет-співтовариствах, і зокрема блогах, варіативні й функціонально динамічні, але вони суттєво відрізняють від норм літературної мови.

Прикметною рисою сучасної інтернет-мови є її відкритий характер. Про це свідчить також широке використання лексичних, синтаксичних та стилістичних засобів, спрямованих на передання експресії різноманітних образів, які відповідають сучасним цілям і мотивам мовного спілкування.

У текстах блогів представлені мовні засоби двох основних функціонально-стильових сфер літературної мови: розмовної і книжної [4]. Запис у блозі є підготовленим, продуманим, обмеження матеріалу дозволяє пояснити детальну картину відбору і організації мовних засобів. Використання таких компонентів комунікативної ситуації, як неофіційність і особистісно зорієнтований характер спілкування та письмове мовлення створюють сприятливі умови для їх поєднання в рамках тексту.

У блозі як засобі комунікації спілкування здійснюється за допомогою писемних текстів. «Усна розмовна мова має тут тільки писемну фіксацію, тобто усність, як одна з характерних ознак розмовного стилю в Інтернеті, «переплавляється» в писемну форму» [6, с. 23]. При цьому заміщенні одиниці писемного тексту перебирають на себе функції компонентів усної мови. За таких умов до текстів інтернет-щоденників активно входить розмовна лексика, дослідженню якої на матеріалі текстів блогосфери і присвячена наша стаття.

Її метою є лексико-семантичний аналіз груп розмовної лексики у матеріалах сучасних українськомовних інтернет-щоденників.

Помітним явищем сучасної блогосфери є активне використання авторами розмовних елементів. «Залежно від того, яким рівнем мовно-літературного стандарту оволодів мовець, його розмовно-побутова мовна практика матиме відповідне співвідношення ненормативних/нормативних елементів, засобів вираження думки та емоцій, передавання ситуативної експресії» [1, с. 59]. Тобто вона може бути проявом усної літературної мови чи репрезентантом мови з периферійними перехідними елементами, з тяжінням до конотованої народнорозмовної мови з говірковими, діалектними, інтердіалектними, просторічними фонетичними, лексичними, граматичними елементами, особливостями

наголошування, вимови, ритмомелодики, а можливо, із соціально-жаргонними нашаруваннями. Блогери сьогодні прагнуть не уникати таких елементів, а, навпаки, ніби навмисне посилюють їх використання.

Розмовна лексика – це «слова, що протиставлені стилістично нейтральній та книжній лексиці літературної мови своїм емоційно-експресивним забарвленням і функціонально-стильовим навантаженням» [5, с. 560]. Загалом проекція розмовної лексики на літературну писемну мову помітно впливає на диференціацію її складу, з якого, на перший погляд, «відсікається» стилістично нейтральний шар слів-побутовізмів, етнографізмів, професійних жаргонізмів, органічних у структурі розмовного стилю літературної мови. У словниках елементи розмовної мови фіксуються непослідовно, а якщо фіксуються, то звичайно з ремарками *розм., місц., прост., фам.* тощо, чим підкреслюється їх належність до ненормативних, некодифікованих мовних фактів.

Л. Коробчинська виокремлює три підгрупи у структурі розмовної лексики: «1) власне розмовна лексика; 2) так зване просторіччя, 3) грубе просторіччя, або вульгаризми. У розмовній мові побуває також лексика, вживання якої обмежене територіально (діалектизми) або соціально (жаргонізми та арготизми)» [3, с. 3]. Діалектизми, жаргонізми та арготизми як елементи розмовної мови в сучасній науці визначаються науковцями лексикою обмеженого вжитку.

«Розмовні слова, надаючи мові невимушеності, є елементами, що знижують стиль у відношенні до загально нейтрального шару слів літературної мови і можуть служити певним засобом стилізації, який вносить у писемну мову присмак усного спілкування або передає чію-небудь усну мову» [2, с. 54]. Доволі часто в мовному матеріалі інтернет-щоденників розмовна лексика фіксується вже в назві повідомлення (одному з перших складників блогу, на який одразу звертає увагу реципієнт) як індикатор підвищеної експресії: *Андрухович в шоці!*, *«Автономка»*, *Львівські кралі 1920-х*. Образність вислову у заголовках відіграє більшу роль, ніж у власне тексті інтернет-щоденників.

Дотримуючись поглядів С. Бирик, за першоелемент розмовної лексики в мовному просторі блогосфери визначаємо емоційно-оцінну, експресивну лексику:

а) слова, які у своєму лексичному значенні мають позитивне чи негативне емоційне забарвлення: *мила; хорошість; хамити;*

б) лексика з формальними граматичними показниками емоційності *свіжина; здібанка; помаленько-потихенько; кучеряшки;*

в) слова, що виражають емоції жарту, пестливості, зневаги, презирства, іронії, вульгарності, лайливості: *бидлота; чокнутись;* також фамільярності: *братела; старина; дурінда.*

Найчастотнішою формою передавання емоцій, характерних для розмовного стилю, є емотикони, або «смайлики», які в розмовному дискурсі виконують основну функцію компенсації елементів паралінгвального спілкування. За їхньою допомогою виражають радість, сум, здивування: *отака-то чудернацька ота порода – дівки :)))) гигиги* (повторюваний емотикон радості :)). «Емотикон – семіотична графічна одиниця, яка може бути реалізована шляхом використання знаків клавіатури» [6, с. 31] (Наприклад: *Знов усі чорні котяри вибігли на полювання за мною :-(-*, або за допомогою спеціальних малюнків, які використовуються у місцях спілкування в Мережі чи в програмному забезпеченні).

З-поміж вербальних виразників людських емоцій, які, за нашими спостереженнями, у блогах порівняно з живою розмовною мовою почали вживатися рідше, виокремлюємо: вигуки (*юххху, гигиги, гиг, ололо, хехе, хД*), назви психічних, внутрішніх станів, емоцій

(збожеволіти – *чокнутись*, ігнорувати – *морозитися*; *відморозжуватися*), назви-характеристики людей (відмінник – *ботан*; некрасива людина – *пугало*; нерозумна дівчина – *дурепа*; некультурний хлопець – *бидлюк*), дій людини (закохатися – *втюритися*, *запасти*; пропустити – *провтикати*), частин тіла (очі – *баньки*, обличчя – *ника*, рот – *пащека*), матеріальних об'єктів (дім – *халабуда*, боке – *бекешка*), а також будь-які поняття з негативним та позитивним оцінним компонентом семантики. Як бачимо, нейтральні лексичні одиниці мають розмовні варіанти в блогах, що є однією з характеристик розмовної лексики.

Блогери використовують у текстах розмовні елементи здебільшого підсвідомо, дотримання літературних норм для них часто не є авторитетним. Відтак усна традиція спілкування фіксується письмово, а тексти наповнюються іронічними, жартівливими, фамільярними емоційно-експресивними відтінками: *Як показує практика, чуття реальності зраджує письменникам частіше, ніж дружина, поки той квасить в «Купідоні»*)); *Віан колись казав, що неможливо залізти в шкуру ближнього, не убивши його заради тої шкури*.

Просторіччя є «структурно-функціональним некодифікованим різновидом загальнонародної мови» [5, с. 536], також протистоять літературній мові. У текстах інтернет-щоденників вони переважно функціонують із порушеннями орфографічних і орфоепічних норм: *от тіки ше*; *тре*; *не хвата*; *тепера*; *зрасті*; *бувший* тощо. Просторіччя часто використовують блогери з недостатнім рівнем мовної освіти, рідше – як засіб характеристики інших осіб та для створення саркастично-сатиричного звучання слова, наприклад: *прихватизація* (замість приватизація).

Зумисне помилкове написання просторічних елементів для блогерів є привабливим: *шопопало*, *дохтур*, *пасіба*; *нічогонехотіння*; *шо то за діла*; *сабірався написати за ніч*; *в силу своєї трохиобізнаності*; *Тупонепрошо*. *Шозанафіг???* На нашу думку, такі розмовні лексеми ніяк не прикрашають тексти блогів, а, навпаки, знижують їхню авторитетність та привабливість як засобу комунікації.

Вагомим засобом створення мовної образності у блогосфері є фразеологічні одиниці різноманітної структури із розмовними лексемами, що надають текстам інтернет-щоденників невимушеного звучання: *по тім'ячку отримати*; *пролетить як хванера над Парижем*; *не кров з носа*; *хто не скаче, той москаль*. Як бачимо, таким мовним одиницям властива яскраво виражена експресивність і метафоричність: *мені по барабану*; *п'яний, як чіл*. За нашими спостереженнями, фразеологічні одиниці у мові блогів функціонують не так активно, як у художніх текстах.

Нерідко блогери послуговуються одиницями діалектної мови: *rent@gon правий, тут ніц більше не скажеш*; *Зіскакуємо з роверів й шпацируємо, усіх інтернетно обіймаю!*; *а, Ірцю, ти супер!!!! Просто-таки найкраща кубітка в нашому офісі*). Їхнє використання залежить, безумовно, від регіональної аудиторії сайту. Хоча діалектизми перебувають за межами літературної мови, вони мають потенційні можливості стати загальнонародними.

Часто спостерігаємо у блогосфері невимушену гру слів, у тому числі авторські okazionalizmi, що переважно наповнюють текст іронічно-жартівливими відтінками: *Масса кафе і море моря*; *Йожиг*; *Наряджала вчора йолку-палку*; *Лампочко, пасіба, лублу*).

Спостереження за мовною практикою в блогах свідчить про те, що ця писемна форма спілкування тяжіє до передавання невербальних засобів комунікації. Використання таких елементів, як емотикони, специфіка побудови фрази, нехтування нормами, вказують на те, що, по-перше, для комуніканта важливо передати не докладний зміст інформації, а її найзагальніший характер, розрахований на швидке й приблизне розуміння змісту.

По-друге, використовуваний писаний текст у зазначеній ситуації спілкування набуває виразних ознак усної комунікації, тобто створюється ефект усної розмови.

Активне використання розмовної лексики, свідоме порушення норм і правил орфографії часто притаманне молоді. Наприклад: *підрахуйним способом поняв що мені бракує 5 годин... хехе. 2 тижні. головне щоб 24 числа ми попали на модуль із фізіології. бо інакше будуть сідниці) єп... шота мну тягне на всяку фіговинну єрунду) мну не мона слухати музики. вза-га-лі. а ше я вас всіх люблю) за шо? да просто так) неможна шолі? хD.* Оскільки автору належало скласти модуль, робимо висновок, що це блог студента. Нехтування орфографічними, графічними та пунктуаційними нормами, за нашими припущеннями, видається автору привабливим. Така мовна гра може, звичайно, повернути до його особи увагу, проте навряд чи це створить позитивне враження в гостей блогу.

Отже, відсутність живого контакту із співрозмовником вимагає від блогера застосовувати різноманітні засоби привернення уваги, посилення емоційності, експресії тощо. Одним із таких є розмовна лексика інтернет-щоденників, яка в контексті мови блогосфери виступає стилістичним засобом емоційної та смислової виразності обраного контексту (розмовні стилісти), кодифікаційним функціонально-стильовим параметром лексики, нейтральним розмовно-побутовим словником блогера, що в Інтернет-просторі зазнає актуалізації й асоціативно-образної трансформації. Автори блогів користуються в Інтернет-щоденниках розмовною лексикою з метою надання текстам іронічного, жартівливого, фамільярного відтінку. Часто використання розмовних елементів, зокрема просторіч, свідчить про недостатній рівень мовної освіти автора блогу. Подальше вивчення лексики сучасних українськомовних інтернет-щоденників дозволить зробити значний крок у створенні лексико-семантичної системи мови блогосфери та визначенні її специфічних особливостей в Інтернет-комунікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Биби́к С. Стильова розмовна норма та розмовна лексика / Світлана Биби́к // *Культура слова*. – 2011. – № 74. – С. 59–65.
2. Коваленко Б.О. Розмовна лексика та фразеологія в мові сучасних українських газет / Б.О. Коваленко // *Ономастика і апелятиви* : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2002. – Вип. 17. – С. 54–69.
3. Коробчинська Л.А. Лексика розмовної мови / Л.А. Коробчинська // *Питання мовної культури*. – 1968. – Вип. 2. – С. 3–14.
4. Макаренко Ю.В. Інтернет-щоденник як новий вербальний канал спілкування [Електронний ресурс] / Ю.В. Макаренко. – Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2012/internet-schodennyk-yak-novyj-verbalnyj-kanal-spilkuvannya/>
5. Українська мова: Енциклопедія / [Редкол. В.М. Русанівський, О.О. Тараненко, М.П. Зяблюк та ін.]. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2004. – 824 с.
6. Чемеркін С.Г. Українська мова в Інтернеті: позамовні та внутрішньо-структурні процеси / С.Г. Чемеркін. – К. : ППВФ, 2009. – 240 с.

REFERENCES

1. Bybyk, S. (2011) "Stylistic conversational norm and conversational vocabulary", *Stylova rozmovna mova ta rozmovna leksyka*, *Kultura slova*, № 74, pp. 59–65.
2. Kovalenko, B.O. (2002) "Colloquial vocabulary and phraseology in the language of modern Ukrainian newspapers", *Rozmovna leksyka ta frazeolohiia v movi suchasnykh ukrainskykh hazet*, *Onomastics and appellatives: collection of scientific works*, Dnipropetrovsk, DSU, vol. 17, pp. 54–69.

3. Korobchynska, L.A. (1968) "The vocabulary of spoken language", *Leksyka rozmovnoi movy*, Pytannia movnoi kultury, vol. 2, pp. 3–14.
4. Makarenko, Yu.V. (2014) "Webblogs as a new verbal channel of communication", *Internet-shchodennyk yak novyi verbalnyi kanal spilkuvannia*, [electronic resource] available at: <http://naub.oa.edu.ua/2012/internet-schodennyk/yak/no/>
5. "Ukrainian language: Encyclopedia" (2004), *Ukrainska mova :Entsyklopediia*, Redcol. By V. Rysanivskiy, O. Taranenko, M. Ziablyuk etc., "Ukrainian M. Bazhan Encyclopedia", 2nd ed., cor. And add., Kyiv, Ukraine. – 824 p.
6. Chemerkin, S.G. (2009) "Ukrainian language on the Internet: the intra- and extra-linguistic structural processes", *Ukrainska mova v Interneti: pozamovni ta vnutrishniostrukturni protsesy* / S.G. PPVF, Kyiv, Ukraine. – 240 p.

УДК 811.161.2:81'276.6

ОСОБЛИВОСТІ ОМОНІМІЇ В УКРАЇНСЬКІЙ БДЖІЛЬНИЦЬКІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Шматко І.В., лаборант

Інститут української мови НАН України, вул. М. Грушевського, 4, м. Київ, Україна

shmatko2107@ukr.net

На основі проведеного комплексного лінгвістичного аналізу лексико-семантичного явища омонімії в термінології бджільництва визначено типи взаємовідношень між значеннями термінів-омонімів, виявлено їхню продуктивність на граматичному, генетичному, словотвірному-структурному рівнях мови.

Ключові слова: українська бджільницька термінологія, омонімія, омоніми, омогрупи, омонім-полісемант, семема, сема.

ОСОБЕННОСТИ ОМОНИМИИ В УКРАИНСКОЙ ПЧЕЛОВОДЧЕСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИИ

Шматко И.В.

Институт украинского языка НАН Украины, ул. Михаила Грушевского, 4, г. Киев, Украина

shmatko2107@ukr.net

На основе проведенного комплексного лингвистического анализа лексико-семантического явления омонимии в терминологии пчеловодства определены типы взаимоотношений между значениями терминов-омонимов, выявлена их производительность на грамматическом, генетическом, словообразовательно-структурном уровнях языка.

Ключевые слова: украинская пчеловодческая терминология, омонимия, омонимы, омогруппы, омоним-полисемант, семема, сема.

PECULARITIES OF HOMONYMY IN THE UKRAINIAN BEEKEEPING TERMINOLOGY

Shmatko I.V.

*Department of Scientific Terminology Ukrainian Language Institute of the NAS of Ukraine,
Mykhailo Hryshchivskyi str., 4, Kyiv, Ukraine*

shmatko2107@ukr.net

On the basis of the carried out complex linguistic analysis of a lexico-semantic phenomenon of ambiguity in the terminology of beekeeping defined types of relations between the meanings of homonym terms are determined, their productivity on grammar, genetic, word-formation and structural levels of the language is identified.

The terms of beekeeping form term system as an integral hierarchical structure and come forward as means of their thematic organization. The article is sanctified to research of peculiarities of homonymy in the Ukrainian beekeeping terminology in a lingua-historical aspect. In the context of problem of polysemy and homonymy phenomena differentiation the basic differences are determined between these by two lexical-